

SZENTMÁRTONI JÁNOS Kapolcsról jövet

Amikor kigördült autónk a faluból, ahol mostoha és méltatlan körülmények közt élve csináltuk a fesztivált tíz napon át július 22-e és 31-e között, sok minden lepergett előttem és kipergett belőlem. Az, hogy éjszakánként matracokon aludtunk egy bútorozatlan házban, ahová még a villanykörtéket és a foglalatokat is magam vittem, és ahol az első napokban ádáz küzdelmet vívtunk a védédugulással – mint régi gyakorlott táborozót és magánembert még nem is zavart volna annyira, még ha jóval komfortosabb élethez szoktatott is hozzá az elmúlt évtized. De mint a Magyar Írószövetség elnökét, bizony elgondolkodtatott mindez, és hasonlatosságot véltem fölfedezni a magyar irodalom és alkalmi lakóházunk állapota között. Ja, kérem, ha ennyire béna vagy csoró az Írószövetség, miért vonul le Kapolcsra? – kérdezheti gunyorosan a laikus szemlélődő, aki nem sokat törődik a helyzet tragikomikus voltával, szimbolikus vetületével. Na de mi mégis csak költők vagyunk, vagy mi a csudák, hadd engedjük meg magunknak szolid kárpótlásként e példázat békebeli luxusát.

Kik azok a „mi”? Erős Kinga kritikus, az Írószövetség titkára, Rózsássy Barbara Gérecz Attila-díjas költő, Végh Attila költő és filozófus, a Magyar Hírlap Hullámtér című, hétvégi rovatának szerkesztője – és jómagam. Mindenképp meg kell még említenem, mivel nem lehetünk eléggé hálásak a munkájáért, Pánczél András óvodapedagógust, aki mindennap délelőtt tizenegy-től délután kettőig az irodalmi játszóházunkat vezette a kapolcsi Király udvar egyik sátrában. Végh Attila a fesztivál újságjának, a Völgyfutárnak irodalmi mellékletét szerkesztette (idén először volt ilyen rovat!). Rózsássy Barbara a versfaragó műhelyt vitte, amelynek keretében mindig az adott nap vendégének kedveskedő irodalmi feladatokkal próbáltuk a civil közönséget játékos vers- vagy novellairásra csábítani. Erős Kinga – a mindennapi koordináción túl – a legtöbbször beszélgetéseket moderált kis színpadunkon. Magam is jócskán kivettem részem a szervezési és műsorvezetői feladatokból, reggelente eligazító megbeszélésekre jártam a falu könyvtárába, ahol Márta István vezényletével az udvarvezetők beszámoltak a tapasztalatokról. Mindezt végeztük nemegyszer szakadó esőben, az udvarokon szétgeregelyzendő szalmabálák érkezéig süppedő sárban, az improvizációra mindig teltre készen. Voltak persze társaink: a Bookself antikvárium csapata és Benkő Zsolt bluesgitáros, zenetanár, állandó színpadmesterünk. Vendégünk volt többek között Kányádi Sándor, Ferdinandy György a mesterek sorából; Csenger Levente, Györffy Ákos az

újabb nemzedékből; zenélt mások mellett Huzella Péter, Kobzos Kiss Tamás, a Misztrál zenekar. „Nem engedünk a 48-ból” címmel Kovács István költő, történész és Somogyi Győző képzőművész meséltek kutatásaikról, 48-as örökségünkről. Vendégül láttuk az Erdélyi Magyar Írók Ligájának és a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának vezetőit és képviselőit, de volt olyan nap, amely egy az egyben a Fiala Írók Szövetségének rendezésében és közreműködésével zajlott. A színjátás sem maradt el a programok sorából: Tallián Mariann és Lázár Balázs *Békesség, óhajtas* című versműsora, valamint Csuja Imre rendhagyó *Jónás könyve* előadása is számos érdeklődőt csábított udvarunkra. Rögeszmém, hogy az írók, költők néha más minőségükben is mérettessenek meg a közönségük előtt, így fordulhatott elő például, hogy Horváth Bence, a Kortárs Kiadó vezetője Puhító nevű zenekarával lépett fel, vagy Oravecz Péter és a Kümdje zenekar török, balkáni népzenevel gazdagították a programot.

Miért mesélem itt most ezt el? Mert meggyőződésem, hogy a mindenkori kortárs irodalomnak vissza kell hódítania a közönségét. Mivel a szerepe radikálisan megváltozott az elmúlt húsz évben, meg kell találnia azokat az új csatornákat, amelyeken keresztül elérheti az olvasóit. Az elefántcsonttorony nagy művek megszületésére természetesen továbbra is a legalkalmasabb szellemi közeg – ám dolgozni kell azon is, méghozzá az eddigieknél jóval hatékonyabban, hogy az újabb és újabb irodalmi alkotások lehetőleg már a maguk idejében hatást gyakoroljanak az emberekre. Mindazokra, akik igényesebb életre vágynak, csak nem találják a megvalósítási formáját. Ehhez az egyik legcélravezetőbb módszer, ha nem zárkozunk el a látszólagos érdektelenség és tájékozatlanság elől, hanem megpróbálunk elébe menni a dolgoknak. Ha jelenleg annyi a fesztivál, mint égen a csillag, akkor azokon, amelyek minőséget képviselnek, művészeti értékkel bírnak, jelen kell lenni saját programokkal. Bebizonyítani, hogy a kortárs író, adott esetben a Magyar Írószövetség tagjai és lelkes társaik nem holmi elvárásolt, múltból ittrekedt, érthetetlen figurái a társadalomnak, hanem igenis eleven, mi több: éltető sejtjei. Más aspektusból nézve pedig: versenyképesek. Mert meggyőződésem, hogy a magas kultúra is képes szórakoztatni. Csak épp nem az extázisra épít, hanem a katarzusra. A dolgok megélésére, amely által megtisztul és gazdagodik az ember. Hiába zakatol a világ a végső megsemmisülés, önfelszámolás szakadéka felé – egyre többen érzik, hogy ezt a rohamos lelki-szellemi kiürülést egy újabb feltöltekezésnek kell követnie, különben vége mindennek. A testünket életben lehet tartani gépekkel, a lelkünket azonban nem, s mindezidáig nem mutattak fel a tudósok a lelkünk életben tartására mást, jobbat, mint a művészetet.

A másik rendkívül fontos eleme a kortárs irodalom népszerűsítésének a piacra-vitel, még csúnyább szóval: a marketing. Az irodalmi alkotás szellemi termék. Piaci értéke felbecsülhetetlen bár, de amit a csomagolásba (könyvbe, cd-be stb.) zárunk, eladható. Egy írónak, egy könyvnek, egy irodalmi műsornak ugyanolyan PR-elemekre van szüksége, mint bármi másnak. Ez nem jelenti azt, hogy szlengül fogalmazva, „le kell menni kutyába”, isten ments! Azt azonban mindenképp, hogy el kell érjünk potenciális közönségünket. Ezzel, azt hiszem, mindnyájan egyetértünk, legfeljebb a kivitelezési formákon vitakozhatunk. Reményeim szerint a kulturális szférában tevékenykedő szakemberek, művészek, politikusok előbb-utóbb nagyobb számban rádöbbennek arra, hogy a minőségi alkotás is jó értelemben vett marketinget igényel. Az arculat cégér, kirakat, amely az első benyomást adja a tájékozódónak. Miért hagynánk meg ezt csupán a bővli privilégiumának? Ha az igényes kultúra versenyképes akar maradni, nem elég a minőséget garantálnia, el is kell, hogy érje, méghozzá az eddigieknél jóval hatékonyabban, a célközönségét. Meggyőződésem, hogy sokan vágnak rá, csak nem találják a fórumait. Elképzelésem szerint ma már nélkülözhetetlen a honlap vagy portál működtetése. Sokszínű, dinamikus tévé- és rádióműsorokkal pedig föl kell hívni a szélesebb közönség figyelmét is a kortárs művészetek értékeire. Azt is vallom, hogy a hagyományos beszélgetős és/vagy információközvetítő műsorok mellett nagyon nagy szükség van művészeti vetélkedőkre, parázs vitaműsorokra, korunk jelenségeit tükröző forgatókönyvekre, hangjátékokra. Jelen pillanatban mindez nem működik, ha valami mégis megvalósul belőle, az rendkívül egyoldalú és szűk szegmensét reprezentálja csupán a kortárs magyar irodalomnak és általában a művészeti életünknek. A Nagy László Emléktúrát, a Múzeumok Éjszakáját, a kapolcsi fesztivált azért szerveztem meg kollégáimmal az idén, hogy korunk aktuális eszközeivel felhívjam a figyelmet szövetségünk munkájára, mestereink örökségére és az újabb nemzedék értékeire. Sikernek könyvelem el ezt a három nagyobb szabású programot, melyekről a sajtóból is bőven értesülhettek az érdeklődők.

Természetesen a művészt – piaci alapon – nem szabad kitaszítani a bróker, dandárparancsnok és showman terepére. Nem azért, mert finnyásabb az istenadta, hanem mert jóval kiszolgáltatottabb, ugyanakkor összehasonlíthatatlanul tartósabb értékeket teremt, mint a másik három. Ezen a ponton kell működésbe lépnie az állam és a mindenkorai politikai vezetés felelősségérzetének, feladatvállalásának. Hogy olyan közeget teremtsen, amelyben az alkotó viszonylag nyugalomban dolgozhat. Ezt a közeget támogatási rendszeren keresztül tudja kiépíteni

vagy kiépíttetni. Ahhoz viszont látnia kell, hogy a jelenlegi struktúra egy millió eresztékében recsegő-ropogó Titanic, amely bármelyik pillanatban elsüllyedhet.

Igaza volt L. Simon Lászlónak, amikor azt írta *Hatalom – hitvallás – eszköz* című esszéjében (2007), hogy „...a rendszerváltás pillanatában a kulturális élet konszolidációja és kárpótlása teljesen elmaradt (...) Kellő politikai akarattal ezen még a rendszerváltoztatás után húsz évvel is lehet (...) és kell is változtatni: azoknak a szervezeteknek, amelyeknek például a korábban támogatásként kapott vagyont elvették (...) lehet olyan vagyonelemeket átadni, amelyek *vállalkozói alapon történő működtetése megtermeli a nonprofit tevékenység forrásait*. Így, egyfajta kulturális konszolidációval még az is elképzelhető, hogy az állam fokozatosan kivonul egyes területekről, de e nélkül ez megengedhetetlen.”

Továbbá a tehetős nagyvállalkozói rétegnek is rá kell döbennie arra, hogy a magyar kultúra megsegítése nem merülhet ki pusztán egy-egy jelentős életmű viszonylag nagy médianyilvánosság előtt történő elismerésében. Egy egész intézményrendszert kell rendbe rakni, ha továbbra is azt akarjuk, hogy megmaradjon az a termőtalaj, amelyből a jelentős életművek kisarjadnak. Ebben a kultúrpolitikai vezetésnek oroszlánrészt kell vállalnia, mert neki állnak olyan eszközök a rendelkezésére, amelyekkel ez végrehajtható.

A FIDESZ *Minőség a kultúrában* című munkaanyagában olvashattuk másfél évvel ezelőtt: „...egyértelműen állást kell foglalni a nemzeti szempontból fontos intézmények, programok állami forrásokból történő – közvetlen vagy a fenntartón keresztül folyósított – támogatása mellett. Egyúttal elvetni a központi finanszírozást csökkenteni kívánó – akár fiskális szempontokra hivatkozó, akár »progresszív« liberális gazdaságpolitikának álcázott – törekvéseket. (...) Nem elég a szükséges jogszabályok megalkotása, az önzetlen támogatás széleskörű elterjesztése értékrendi kérdés is, amelynek ügyéért a kormányzatnak is sokat kell tennie. A magyarországi magántámogatásokat segítő programok kidolgozásával, valamint a vállalati szféra társadalmi felelősségvállalásának erősítését szolgáló akciókkal párhuzamosan a kultúra gazdasági erejét tudatosító programokat is el kell indítani.”

Nem állítom, hogy mindebből semmi nem valósult meg, hiszen történetesen a Magyar Művészeti Akadémia fölépítése üdvözlendő és nagy horderejű kulturális tett. Azonban azokról az állítólag stratégia-intézményekről sem szabad megfeledkezni, amelyek inséges időkben is kiálltak ezen értékek mellett. Hogy csak két meghatározó szervezetet említsek, vállalva az elfoglaltságot is, a Magyar Írószövetséget és a Tokaji Íróklubot Egyesületét.

A kulturális politikai vezetés, az értelmiség, a művésztsadalom felelőssége abban is áll, hogy lehetőleg minél több olyan lehetőséget, kulturális teret, közösségi találkozóhelyet biztosítson az emberek számára, ahol a nagykoncertek eufórikus feszültség-vezetése mellett intímebb, bensőségebb, mélyebb szinten is megélhetik a családba, a közösséghez tartozás lélekerősítő élményét. Mert hazugnak és álnoknak tartom azt a szemléletet, miszerint a közönség ízlését nem kell alakítani, alakul az magától egy természetes szelekció sodrában, az önálló gondolatokat kilúgozó, harsány-üvöltő valóság-show-kra pedig igény van, azért folynak a csapból is. Nem, kérem, igény arra van, amit ismerünk. Ha a szélesebb közönséghez csak ez jut el, könnyen mondhatjuk, hogy erre van igény.

Egy olyan országban, ahol egy nagy múltú gimnázium újdonsült igazgatója tanértekezleten szavazásra bocsátja a demokrácia jegyében, hogy az iskola megünnepelje-e március 15-ét; ahol bizonyos történelmi traumákról a diákság nagyobb részében vagy magát elitnek beállított és kommunikált értelmiségi körökben ciki vagy tilos beszélni; ahol a minőségi művészetet fokozatosan száműzték a médiából; ahol az egész Kárpát-medencei magyar irodalomra annyi összeget fordítanak egy évben, amennyit a legújabb botrányok hullámain fölvetődött szaktanácsadók markolnak föl néhány havi

munkájukért – abban az országban súlyos morális és minőségi zűrzavar uralkodik.

Végezetül, megvallom őszintén, semmi kedvem nem volt ennek a felszólalásnak a megtartására. Nem sok reményt látok. Ez az elmúlt fél év elnöki tapasztalata és tanulása. Megyek én Kapolcsra matracon aludni, hogy kollégáimmal, barátaimmal visszatérítsük az elkóborolt olvasót a kortárs irodalom oltára elé, de támogatás nélkül sokáig ez sem folytatható. Az energiatartalék és a lelkesedés fogytán, és meg is kell élni valamiből. Tudom, hogy sokaknak nem tetszik az a filozófia, amelynek jegyében meg szeretném újítani a Magyar Írószövetséget. De tisztában vagyok azzal is, hogy nem lehet mindenkinek megfelelni, ugyanakkor mindnyájunkért teszem, amit teszek. Azonban arra kérem a kultúráért dolgozó politikusainkat, hogy döntsék el egyszer s mindenkorra, szükség van-e ránk „békeidőben” is, és nem csupán a kampányok idején. Hogy szükség van-e a Magyar Írószövetség munkájára, szolgálatára. Mert ígéretésekből nem lehet és nem érdemes fönntartani egy ilyen monstre intézményt, még akkor sem, ha nagy múltja és pótolhatatlan tevékenysége a megmaradásra predestinálja. Vegetálni lehet, csak nem érdemes. Vonuljunk akkor vissza a kávéházakba, és folytassuk ott az irodalmat, ahol elkezdtük a XX. század elején. Mert ennek a nyűglődésnek a láttán egyre több lesz a pályaelhagyó. Ami viszont irodalmi és lelki szegényedésünket fogja tovább fokozni.

A MAGYAR ÍRÓSZÖVETSÉG 2011. ŐSZI-TÉLI HATÁRON TÚLI PROGRAMJAI

XXXIII. Nemzetközi Versfesztivál

A Román Írószövetség meghívására a szeptember 29. – október 1. között

Máramarosszigeten és Deszén megrendezett rangos eseményen a Magyar Írószövetség is képviseltette magát. A programsorozat keretében bemutatásra került Szentmártoni János *Ló a tavon* című, erre az alkalomra megjelent román-magyar nyelvű válogatott verseskötete, akinek munkásságát és kultúrdiplomáciai tevékenységét Nichita Stanescu-díjjal ismerte el a Román Írószövetség.

A Poesis című folyóirat „kulturális napok” rendezvénye

A Szatmárnémetiben október 19–21. között megrendezésre került nemzetközi találkozóra a Magyar Írószövetség Mezey Katalint és Oláh Jánost delegálta, hogy bemutatkozó esteket tartsanak és tovább erősítsék kapcsolatainkat a román, ukrán, szerb, osztrák, német kollégákkal.

Szilágyi Domokos költő halála 35-ik évfordulója alkalmából 2011. október 28-án és 29-én a Magyar Írószövetség

több tagja (Bertha Zoltán, Dávid Gyula, Jánosi Zoltán, Láng Gusztáv, Pécsi Györgyi) részt vett a szatmárnémeti irodalmi tanácskozáson, kerekasztal-beszélgetésen és koszorúzáson.

Lakatos Demeter 100

A Magyar Írószövetség és a Budapesti Székelykör Lakatos Demeter születésének 100. évfordulója alkalmából november 19-én Csángóföldön (Klézsen) megemlékezést és irodalmi estet szervez.

Ady-ünnepség Érmindszenten

A Magyar Írószövetség az Ady ünnepségen is képviselteti magát november 19-én. Megnyitó beszédet L. Simon László költő, a parlament Kulturális és Sajtóbizottságának elnöke tart.

Versmaraton turné

A Magyar Írószövetség, a Magyar Napló Kiadó és a Magyar Rádió ez évi Költészet Napi nagyszerű rendezvényének hanganyagából készült CD, valamint az alapjául szolgáló *Az év versei 2011.* című antológia népszerűsítése céljából a Magyar Írószövetség felolvasást szervez Sepsiszentgyörgyön 2011. november 20–23. között.